

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Шаравар Марина Євгенівна

Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка

Анотація. У статті досліджено основні проблеми охорони праці науково-педагогічних працівників, розкрито основні причини настання нещасних випадків у навчальному закладі та розроблено шляхи вирішення проблеми охорони праці. Використано загальнонаукові методи дослідження. За допомогою аналізу та порівняння виявлено основні проблеми охорони праці у закладах освіти, виокремлено шкідливі фактори виробничої діяльності, а за допомогою методу узагальнення визначено шляхи вирішення проблеми охорони праці педагогічних працівників. Надано рекомендації щодо організації роботи охорони праці у закладі освіти щодо роботи працівників.

Ключові слова: охорона праці, безпека здоров'я та життя, сфера освіти, нещасні випадки, професійні захворювання.

Питання безпеки є одним із пріоритетів існування будь-якої країни. Вона безпосередньо пов'язана з усіма сферами життя, у тому числі й з національною системою освіти. Створення безпечних та нешкідливих для здоров'я умов праці у закладі освіти є ключем до складного економічного механізму країни. В умовах праці у закладі освіти неможливо повністю виключити можливість настання нещасних випадків чи уникнути отримання професійних захворювань. Процес навчання та виховання громадян, перебування в навчальних закладах, у деяких випадках організований відпочинок та оздоровлення на свіжому повітрі, створення умов проживання та проїзду до місць навчання безпосередньо пов'язані з концепцією безпеки охорони здоров'я і життя працівників, студентів, учнів навчальних закладів. Проблема забезпечення безпеки здоров'я та життя працівників, учнів, вихованців освітніх установ у цей час набувають особливо актуального значення і стають пріоритетними як у державній, так і в регіональній політиці у сфері освіти. Сучасний стан освітніх установ держави показує, що безпека експлуатації будівель, споруд та інженерних мереж, а також безпека навчально-виховного процесу вимагає вирішення певних проблем. У першу чергу треба прослідкувати як ставиться уряд, роботодавець та працівник до питань охорони праці. Ефективна робота по охороні праці та зміні існуючого законодавства почалася після проголошення незалежності України. В 1992 році розроблена нова редакція Закону «Про охорону праці». Охорона праці є запорукою забезпечення життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності, так як порушення вимог законодавства про охорону праці може призвести до нещасних випадків на виробництві, професійних захворювань та інших випадків загрози життю або здоров'ю працівників, результатом чого може бути кримінальна відповідальність, інвалідність або смерть. Звідси випливає, що формування якісних знань з питань охорони праці та їх уміле використання в професійній діяльності є найважливішим критерієм безпеки праці [1]. Саме тому метою даної роботи є дослідження проблем охорони праці, які виникають в закладах освіти, та визначення основних шляхів їх вирішення.

Основними причинами настання нещасних випадків у закладі освіти можуть бути організаційні причини, а саме: невиконання вимог інструкцій з охорони праці, невиконання посадових обов'язків, особиста необережність потерпілого. Нещасні випадки у закладах освіти можуть статися:

– під час проведення навчальних занять, у тому числі лекцій, уроків, занять з допризовної підготовки, лабораторних занять, спортивних, гурткових, позааудиторних, позакласних, позашкільних заходів, інших занять та в перервах між ними відповідно до навчальних, виробничих і наукових планів;

– під час проведення спортивних змагань, тренувань, оздоровчих заходів, екскурсій,

походів, експедицій, організованих навчальних закладом у встановленому порядку;

- під час перевезень вихованців, учнів, студентів, курсантів, слухачів, аспірантів до місця проведення заходів і назад, а також у разі організованого прямування їх на запланований захід на транспорті або пішки;

- під час проведення позакласних, позашкільних, позааудиторних та інших заходів.

Адміністрація навчального закладу здійснює страхування вчителя від нещасних випадків та професійних захворювань. В разі ушкодження здоров'я вчителя на виробництві, він має право на відшкодування заподіяної йому шкоди. Відшкодування здійснюється Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві відповідно до чинного законодавства.

Серед основних причин незадовільного стану охорони праці у закладах освіти можна відокремити такі:

- недотримання роботодавцем вимог законів України «Про охорону праці»;
- недосконала система навчань, зокрема, на даний момент виникла проблема вдосконалення знань з охорони праці, пов'язана з постійним розвитком науково-технічного прогресу;

- безвідповідальне ставлення працівника до вимог охорони праці;
- незадовільний стан будівель, споруд, обладнання;
- приховування випадків травматизму;
- не має системного проведення інструктажів з питань охорони праці з працівниками;

- наявність на робочому місці небезпечних і шкідливих виробничих чинників та можливі наслідки їх впливу на здоров'я;

- інтелектуальні навантаження, сенсорні навантаження (зорового, голосового апарату), емоційне навантаження [4, 5, 6].

Органи управління держави повинні діяти в інтересах працівників, забезпечувати прийнятні та безпечні умови роботи, надавати допомогу у випадку професійних захворювань, трагедій чи смертельних випадків під час виробничого процесу. Лише комплексний підхід державних органів у вирішенні проблем охорони праці може принести позитивні зрушення. Ігнорування порушень закону, відсутність нагляду та контролю, симулювання діяльності та стурбованості за правами людини – це все і є, на нашу думку, коренем проблеми, яка повисла на сфері охорони праці в Україні. Вважаємо, що саме ця проблема є наріжним каменем і лежить в основі всіх інших похідних з неї проблем [7].

Для того, щоб уникнути проблем на робочому місці педагог повинен знати основи охорони праці. Завдяки цьому він набуде необхідного рівня знань і вмій із правових та організаційних питань охорони праці, основ фізіології, гігієни праці, виробничої санітарії, безпеки процесів праці та пожежної безпеки, визначеного відповідними державними стандартами освіти. В результаті буде відповідально ставитися до вимог охорони праці і не заподіє собі шкоди. Отже, метою охорони праці є створення безпечних умов трудової діяльності людини, забезпечення її працездатності на високому, ефективному рівні.

Для того щоб вирішити проблеми охорони праці ми розробили рекомендації для закладу освіти. Найважливіші з них це:

- пріоритет життя і здоров'я працівників та учнів, повна відповідальність роботодавця за створення належних, безпечних і здорових умов праці і навчання;

- підвищення рівня безпеки праці та навчання шляхом забезпечення контролю за станом охорони праці, удосконалення матеріально-технічної бази;

- соціальний захист працівників, повне відшкодування шкоди особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві та профзахворювань;

- встановлення єдиних вимог з охорони праці для всіх структурних підрозділів і категорій працівників закладу, установи;

- адаптація трудових процесів до можливостей працівника та учня (вихованця,

слухача) з урахуванням його здоров'я і психологічного стану;

- інформування учасників навчально-виховного процесу, працівників, проведення їх навчання і підвищення кваліфікації з питань охорони праці;

- піклування про особисту безпеку і здоров'я, а також про безпеку і здоров'я оточуючих людей у процесі виконання будь-яких робіт чи під час перебування на території навчального закладу;

- знання і виконання вимог нормативно-правових актів з охорони праці, правил поведінки з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва, використання засобів колективного та індивідуального захисту;

- проходження у встановленому законодавством порядку попередніх та періодичних медичних оглядів [3].

Таким чином, проблема охорони праці – одна з пріоритетних в існуванні будь-якої держави. Вона має безпосереднє відношення до найрізноманітніших сфер життєдіяльності, в тому числі до національної системи освіти. Процеси навчання і виховання громадян, знаходження в освітніх установах, за їх межами, організація дозвілля, відпочинку та оздоровлення, у ряді випадків створення комфортних побутових умов проживання, проїзду до місця роботи, навчання та у зворотному напрямку безпосередньо сполучені з поняттями безпеки. Проблема забезпечення безпеки здоров'я та життя працівників, учнів, вихованців освітніх установ у цей час набувають особливо актуального значення і стають пріоритетними як у державній, так і в регіональній політиці у сфері освіти. Сучасний стан освітніх установ держави показує, що безпека експлуатації будівель, споруд та інженерних мереж, а також безпека навчально-виховного процесу вимагає вирішення певних проблем [2]. Ми з'ясували основні причини травматизму, де можуть виникнути нещасні випадки на робочому місці, дійшли висновку, що для того, щоб уникнути травматизму на робочому місці, потрібно дотримуватися вимог Закону України «Про охорону праці».

Список використаних джерел

1. Абільтарова Е. Н. Методика навчання майбутніх інженерів-педагогів охорони праці з використанням комп'ютерних технологій: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. К., 2008. 20 с.
2. Бойченко Н. В. Аналіз тенденцій рівня травматизма и професійних захворювань в Україні. *Економіка и управління*. 2013. № 6. С. 54–58.
3. Железнова Т. П. Система управління охороною праці в закладах освіти області. Кіровоград: Видавництво Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського, 2010. 150 с.
4. Інструкція з охорони праці № 3 для вчителя (педпрацівника). Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1-kWfWwo1eaCK_wSHbDNKcL-mT8ZWCyDp/view
5. Кошель В. І., Сав'юк Г. П., Дзундза Б. С. Охорона праці в галузі освіти: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2013. 154 с.
6. Марущак О. В. Основи охорони праці як важлива складова професійної підготовки майбутнього педагога. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2013. Вип. 36. С. 346–353.
7. Нестер А. А., Мітюк Л. О., Нестер Г. А. Проблеми охорони праці в Україні та навчання цивільному захисту. *Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві*: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції, 24 листопада 2021 р. Миколаїв : МНАУ, 2021. С. 519.